

EVOLUȚIA ISTORICĂ, ESENȚA ȘI IMPORTANȚA INSTITUȚIEI EXTRĂDĂRII

Țarălungă Victoria, dr. în drept, conf. univ., Facultatea de Drept și Științe Sociale, USARB

Extradition as a form of international mutual assistance in criminal matters is an important international legal instrument which value exceeds the bilateral relations between states and must be viewed in the context of strengthening and improving the international legal order. The creation of the legal basis for extradition, on the one hand, contributed substantially to enhancing cooperation of the states to suppress crime that violates international legal order, as well as national law, to ensure the inevitability of responsibility and punishment of the criminals, but on the other hand - ensured the development of rules and principles governing extradition and guarantee the rights of the individual in relation to extradition. In this article the author highlights the historical evolution, the essence and the importance of the institution of extradition through the doctrinal views and international regulations.

Keywords: *extradition, legal assistance in criminal matters, international treaty.*

Astăzi comunitatea internațională are o experiență bogată de cooperare în domeniul luptei contra criminalității organizate, cooperare ce cuprinde diverse domenii, în special, schimbul de informații, formarea bazei juridice corespunzătoare, acordarea asistenței tehnice la nivel bi/multilateral, utilizarea în comun a noilor realizări ale progresului tehnologic etc. Totuși, eficacitatea luptei cu fenomenele infracționale poate fi realizată numai prin utilizarea eficientă a diferitelor instituții juridice, un rol special printre acestea revenindu-i extrădării. Apărută ca instrument al politicii externe a statelor și doar ulterior transformată într-una dintre formele cooperării internaționale în sfera luptei cu criminalitatea, extrădarea reprezintă un instrument indispensabil pentru asigurarea urmăririi penale a învinuiților sau pentru ispășirea pedepsei de către condamnații care se ascund pe teritoriile statelor străine [13, p.9].

De aprobarea rolului extrădării este legată dezvoltarea intensă a acesteia, caracterizată prin creșterea numărului tratatelor de extrădare, perfecționarea coordonării juridice a luptei de combatere a infracțiunilor care aduc atingere intereselor mai multor state, excluderea infracțiunilor politice din sfera extrădării, definirea infracțiunilor pasibile de extrădare, afirmarea principiului neextrădării propriilor cetățeni etc. [17, p.19-20]. Crearea bazei juridice a extrădării, pe de o parte, a contribuit substanțial la amplificarea cooperării statelor în vederea suprimării infracțiunilor care încalcă atât ordinea juridică internațională, cât și cea națională, în vederea asigurării caracterului inevitabil al responsabilității și pedepșirii criminalilor, dar, pe de altă parte - a asigurat elaborarea normelor și a principiilor care reglementează extrădarea (principiul specialității, principiul *ne bis in idem* etc.) și garantează drepturile individului în legătură cu extrădarea.

Extrădarea, ca formă a asistenței juridico-penale internaționale reprezintă un important instrument juridic internațional valoarea căruia depășește relațiile bilaterale dintre state și care trebuie examinată în contextul consolidării și îmbunătățirii ordinii juridice internaționale [18, p.15]. Pentru persoanele care comit infracțiuni și se ascund pe teritoriul unui stat străin, în conformitate cu dreptul internațional ar trebui să fie imediat puse în aplicare mecanisme de natură să asigure reținerea și extrădarea lor statului național sau statului pe teritoriul căruia a fost comisă infracțiunea, fie unui alt stat interesat în scopul urmăririi penale, condamnării sau executării pedepsei.

În conformitate cu principiile general recunoscute și cu normele dreptului internațional, extrădarea ar trebui privită ca o manifestare de bună vecinătate și cooperare între state, ca o acțiune, care se conformează pe deplin cerințelor fundamentale fixate în instrumentele juridice internaționale, în special celor din *Carta ONU* și din convențiile internaționale privind combaterea celor mai periculoase infracțiuni [1, p.10]. Nu putem trece cu vederea și rolul preventiv al extrădării. Punerea în aplicare a instituției extrădării poate acționa în calitate de un mijloc eficient de stăvilire a persoanelor cu atitudini și comportamente antisociale, ilegale, demonstrând clar că, în cazul comiterii unei infracțiuni, aflarea în afara limitelor jurisdicției teritoriale nu le va permite evitarea răspunderii și pedepsei penale [21, p.72]. Trebuie de luat în considerație și faptul că extrădării îi este acordat un loc deosebit în cadrul dreptului internațional penal. Mai mult ca atât, în opinia cercetătorului V.P. Panov, anume din extrădarea infractorilor își are originea dreptul internațional penal [24, p.8]. F. Martens încă în anul 1905 în vestita sa lucrare *Dreptul internațional contemporan al națiunilor civilizate* scria că „în cunoștințele cu privire la extrădarea infractorilor este concentrat tot interesul dreptului internațional penal” [23, p.231].

Antecedentele istorice ale extrădării sunt vechi și numeroase. În literatura juridică de specialitate pot fi întâlnite diferite tipuri de periodizare ale extrădării, care prezintă interes pentru cercetătorii acestei forme de asistență juridico-penală internațională. Spre exemplu, F. Martens diviza practica extrădării în trei perioade: prima – *lumea antică, evul mediu și epoca modernă*; a doua – *de la începutul secolului al XVII-lea până la finele anilor 40 ai sec. al XIX-lea*; a treia – *perioada recentă* [23, p.231].

În același context, M. Bassiouni evidențiază patru perioade care caracterizează evoluția extrădării [1, p.4]:

1. *Prima* - include perioada dintre cele mai vechi timpuri și până la sfârșitul sec. al XVII-lea, când extrădarea nu era frecventă și se practica doar în cazul comiterii crimelor politice, precum și față de eretici și renegați.

2. *A doua perioadă* începe cu sec. al XVIII-lea și durează până în prima jumătate a secolului al XIX-lea, fiind caracterizată de creșterea numărului tratatelor de extrădare încheiate între state, nu doar împotriva rebelilor și a dezertorilor dar și a autorilor crimelor ordinare. După cum afirmă M. Bassiouni „suntem în prezența unei perfectări juridico-convenționale a instituției extrădării” [1, p.4].

3. *A treia perioadă* este cuprinsă între anii 1833-1948 când statele au pornit o întovărășire coordonată contra infractorilor fugari.

4. *A patra perioadă* este cea de după anul 1948, când în perioada postbelică încep să se dezvolte intens relațiile internaționale, perioadă care continuă până în zilele noastre și este determinată de sporirea protecției drepturilor omului în procesul extrădării. De asemenea, o prioritate a acestei perioade a devenit necesitatea constituirii sistemului de securitate internațională și a prevenirii comiterii în viitor a crimelor contra păcii și securității omenirii.

Desigur, astfel de periodizări au un caracter condițional și pot fi completate sau modificate. Oricum, este clar că dezvoltarea istorică a extrădării a avut de parcurs un drum lung, pornind de la cele mai simple forme de predare a fugarilor statului solicitant până de crearea unui cadru juridic dezvoltat și a unei diverse practici de cooperare internațională.

Instituția extrădării are o istorie lungă și originea sa poate fi urmărită din cele mai vechi timpuri, când nu existau raporturi juridice în relațiile de combatere a criminalității în sensul său modern, însă exista practica extrădării care inițial avea un caracter local. Istoria extrădării este foarte veche și datează de la apariția primelor semne ale diplomației formale [13, p.12]. Justificând existența extrădării încă în epoca sclavagistă, cercetătorii [19, p.16-17; 13, p.14; 22, p.11-12], de multe ori, fac trimitere la tratatul încheiat regele hitiților Hattusil al III-lea și faraonul egiptean Ramses al II-lea, în anul 1296 î. Hr. Acest tratat prevedea că „Dacă cineva va fugi din Egipt și se va duce în țara hitiților, atunci regele hitiților nu-l va reține, ci-l va întoarce țării lui Ramses” [19, p.16-17]. O particularitate a acestui tratat constă în faptul că acesta se referă nu doar la criminali, de multe ori extrădarea fiind aplicată față de sclavii fugari.

În plus, au existat tratate de extrădare între diferite polisuri grecești. Extrădarea era utilizată pe scară largă în Grecia Antică și în Imperiul Roman în privința sclavilor fugari. Spre exemplu, în Grecia, extrădarea este adeseori aplicată pentru sclavii fugari care nu beneficiau de dreptul de azil, astfel, încât proprietarul de sclavi putea să urmărească sclavul oriunde, iar conducerea trebuia să-i acorde toată asistența [13, p.14]. Cu toate acestea, aici dreptul de azil își exercita încă influența. Astfel, în Atena, deși Templul lui Teseu nu garanta sclavului fugar impunitate, nici libertate, însă, cel puțin, îi acorda dreptul de a solicita un proces judiciar. În cazul în care instanța demonstra că proprietarul de sclavi își trata prea crud sclavul, atunci extrădarea nu avea loc, iar sclavul era vândut unui nou proprietar [13, p.14].

De asemenea, sunt cunoscute fapte interesante, precum că atenienii s-au obligat să extrădeze criminalii macedoneni fugari regelui macedonean Filip, iar aheii au amenințat Sparta cu încălcarea uniunii, în cazul în care nu vor fi extrădați unii cetățeni ai acesteia care au atacat un sat Acheian; Caton a cerut ca Caesar să fie extrădat germanilor pentru că a început cu aceștia un război nedrept [19, p.19]. De menționat că în aceste cazuri predomina caracterul politic al extrădării.

Modificările instituției extrădării din Evul Mediu au fost, în principal, dictate de schimbările în cadrul instituției azilului, astfel încât anumite locuri sacre - temple și mănăstiri – au devenit locuri din care era interzisă extrădarea. Un alt obstacol în calea extrădării persoanelor care au comis infracțiuni, a servit obiceiul de aservire a tuturor străinilor care au intrat în țară fără permisiune, obicei care a existat în statele feudale din Europa de Vest. În legătură cu aceasta, extrădarea a continuat să reprezinte o formă de represalii împotriva oponenților politici, și nicidecum a infractorilor [18, p.17]. Cercetătorul rus A.S. Koblikov, menționează că, până la sfârșitul primei jumătăți a sec. al XVII-lea, istoria diplomatică nu semnaleză nici un tratat relativ la predarea infractorilor de drept comun, dar tratatele de alianță

stipulează frecvent extrădarea rebelilor și criminalilor politici, ceea ce dovedește că monarhii se îngrijorau mai mult de securitatea lor personală și de apărarea puterii lor, decât de pericolul social pe care-l atrăgea impunitatea infractorilor de drept comun [20, p.147].

Totuși, într-un tratat dintre marele principe Igor al Rusiei (913-945) și Imperiul din Orient se prevedea, în art. II: „În cazul în care un grec se află în Rusia și comite o infracțiune, principele nu-l poate pedepsi potrivit legii ruse, ci va trebui să-l extrădeze Greciei” [22, p.14]. De asemenea, unul dintre cele mai vechi instrumente medievale, în baza căruia părțile contractante s-au angajat să extrădeze pe bază de reciprocitate infractori politici, a fost tratatul încheiat în 1174 dintre regele englez Henry II și regele scoțian William [3, p. 25]. Acordurile de aceeași natură care au urmat în Europa de vest erau, de asemenea, axate în principal pe rebeli și dușmanii reciproci ai părților, la care se atribuiau așa-numiții disidenți.

Anumite informații cu privire la extrădare datează și din sec. al XVII-lea. Atâta timp, cât a subzistat dreptul la azil, care a cunoscut cea mai mare dezvoltare în Evul Mediu fiind favorizat de creștinism (persecuțiile religioase) și de însăși structura orânduirii feudale (fiecare senior acorda pe feuda sa drept de azil, acesta fiind o sursă de venituri), extrădarea era aproape imposibilă. Formarea statelor absolutiste feudale și dezvoltarea relațiilor diplomatice, precum și dezvoltarea dreptului natural care cerea în numele umanității și al moralei îngăduirea dreptului de azil considerat ca dăunător pentru menținerea relațiilor între popoare, au favorizat instituția extrădării. Numai că tratatele încheiate admiteau extrădarea infractorilor politici și o refuzau celor de drept comun. Cu acest caracter extrădarea s-a păstrat până în sec. al XIX-lea, când nu s-a mai admis pentru infractorii politici [13, p.20].

În sec. al XVIII-lea, când începe a doua perioadă în dezvoltarea extrădării, tratatele de extrădare își extind efectele nu doar asupra dezertorilor, dar și a infractorilor – asasinilor, falsificatorilor, hoților, iar cooperarea statelor în materia urmăririi penale a acestor persoane devine de ce în ce mai intensă. Aceasta se explică prin faptul că în acele timpuri exista o migrație intensă a oamenilor dintr-un stat în altul în legătură cu procesele de industrializare ale Europei și cu apariția unor noi mijloace de transport, fapt ce a cauzat probleme în combaterea jefuitorilor de pe căile ferate [3, p.25].

În a treia perioadă, cuprinsă între anii 1833-1948, statele au conștientizat necesitatea combaterii infractorilor care au comis acte criminale, altele decât cele de natură politică. Astfel, tratatele încheiate în acest scop contribuie la transformarea extrădării într-un act veridic de asistență juridică internațională acordată de către un stat altuia în cadrul relațiilor internaționale [1, p.16]. Până la sfârșitul sec. al XIX-lea cele mai multe țări din Europa și multe state din America au semnat tratate de extrădare atât între ele, cât și cu state îndepărtate din punct de vedere geografic.

În a patra perioadă, care a început la mijlocul sec. al XX-lea. Al Doilea Război Mondial a avut un rol decisiv în dezvoltarea instituției extrădării. Pedepsa pentru atrocitățile comise de către naziști pe parcursul acestuia a devenit unul dintre principalele obiective ale perioadei respective. A urmat o serie de declarații și discursuri, în care aliații și-au exprimat hotărârea de a supune urmăririi penale pe cei responsabili de atrocități, crime și execuții, precum și pe cei care au participat direct și voluntar la comiterea acestora. Acest angajament comun nu doar a condus la înființarea *Tribunalelor Militare Internaționale de la Nürnberg și Tokyo* [22, p.14-15] în vederea pedepsirii criminalilor de război ale căror crime nu sunt asociate cu un anumit spațiu geografic, dar, de asemenea, și la existența a numeroase procese pentru crime de război, organizate în acele state în care acestea au fost comise. Astfel, după cum putem observa, odată cu dezvoltarea relațiilor interstatale se perfecționează și instituția extrădării: crește numărul de tratate în care se specifică cercul persoanelor care fac obiectul extrădării, se elucidează criteriile și motivele extrădării.

Relatări cu privire la instituția extrădării în țara noastră apar în documentele datând încă cu sec. al XV-lea. Între anii 1498-1499 reprezentantul lui Ștefan cel Mare formulează, între altele, și următoarea cerere către principele Lituaniei: „La voi se oploșesc mai mulți români fugiți din Țara Moldovei, pe care grația voastră să-i trimiteți înapoi în Moldova, în puterea tratatului” [6].

La 4 aprilie 1646, Vasile Lupu Vodă încheie un tratat de extrădare cu S. Racoți, principele Transilvaniei. În legislația română anterioară codurilor de la 1939 n-au existat decât două texte în materia extrădării: art. 30 din *Constituția* de la 1866 privitor la extrădare a refugiaților politici (dispoziție menținută în *Constituția* din 1923, art. 23) și art. 6 al Legii din 9 iulie 1866 referitor la desființarea Consiliului de Stat care dădea extrădarea în competența Consiliului de Miniștri [9, p.167].

Astfel, în urma celor expuse putem conchide că istoria evoluției instituției extrădării înglobează toate tipurile istorice ale societății. Cu toate acestea, numai în perioada modernă, extrădarea a dobândit valoare

universală. Este important a menționa în mod special două aspecte ale procesului de formare a instituției extrădării în sensul modern al acesteia.

Primul – reprezintă tendința de creare a unei baze legale a extrădării care cuprinde tratate bi și multilaterale. Extrădarea în calitate de procedură juridică necesită o reglementare certă a condițiilor, ordinii, particularităților procesului de cooperare a statelor în vederea transferării învinuților sau condamnaților. Având în vedere că subiecți ai acestei cooperări sunt statele suverane, care dețin competența de a lua decizia privind extrădarea, procesul de extrădare trebuie să se afle într-un cadru strict juridic, cu luarea în considerație, pe de o parte, a intereselor statelor, iar, pe de altă parte – de a nu permite încălcarea drepturilor fundamentale ale ființei umane. De remarcat că, spre regret, evoluția pozitivă a relațiilor internaționale și a dreptului internațional nu a dus la formarea unei norme de drept internațional general, care ar obliga statele să extrădeze infractorii fugari [18, p.610].

În plus, deși există multe tratate regionale în materia extrădării (*Convenția europeană din 1957 privind extrădarea; Convenția interamericană din 1981 privind extrădarea etc.*), nu există nici un tratat internațional universal, care ar prevedea necesitatea de extrădare a persoanelor care au comis infracțiuni. Eforturile organizațiilor internaționale universale și, în special ale ONU, au dus doar la adoptarea *Tratatului-tip privind extrădarea* [15], care ar putea fi utilizat la elaborarea convențiilor internaționale și regionale, precum și ca punct de reper al politicilor legislative naționale [13, p. 25].

Cu toate acestea, în opinia cercetătorului rus N.A. Safarov, lipsa unui tratat universal, nu ar trebui să fie privită ca o „lipsa de atenție” față de extrădare din partea dreptului internațional penal. Se susține că trebuie să se țină cont de faptul că extrădarea, reprezentând o procedură legală, afectează în mod direct diferite interese ale statelor, se conformează obligațiilor acestora în temeiul dreptului internațional, ia în considerație principiile și abordările sistemului juridic național în domeniul cooperării internaționale în lupta contra criminalității. În legătură cu aceasta, extrădarea este una dintre procedurile obligațiilor de punere în aplicare ale căreia sunt bazate doar pe tratate, spre deosebire de obligațiile ce decurg în dreptul internațional contemporan din interzicerea unor astfel de acte, cum ar fi genocidul, care nu depind vreunele obligații contractuale [25, p.7].

Literatura juridică de specialitate dedicată problemelor de drept internațional penal în general și problemei extrădării, în special, legislația internațională și națională care reglementează extrădarea, precum și jurisprudența consacră diverse definiții ale extrădării.

În ceea ce privește termenul de „extrădare” (în franceză „*extradition*” - din latină: *ex* – din, în afara + *traditio* – transmite, transferare, remitere), acesta a fost utilizat pentru prima dată în tratatul din 1781 dintre Regele Franței Louis al XVI-lea și Prințul Bishop de Bazel [5, p.35; 2, p.43], și apoi folosit pe scară largă în practica tratatelor bilaterale și multilaterale și în legislația națională, iar limba franceză la sfârșitul sec. al XVIII-lea a fost recunoscută ca fiind limba de lucru cât privește corespondența diplomatică în cazurile de extrădare.

De menționat că astăzi problema definirii extrădării nu generează vreo discuție serioasă, iar definițiile existente ale extrădării diferă în special prin criteriile la care se recurge în fiecare caz concret. Astfel, Hans Schulz, într-o definiție pe care a formulat-o într-un Raport general provizoriu elaborat pentru cel de-al X-lea Congres internațional de drept penal din 29 septembrie - 5 octombrie 1969 la Roma, a calificat extrădarea ca fiind „un act de asistență judiciară interstatală în materie penală în vederea transferării unui individ pus sub acuzare sau condamnat din sfera suveranității judiciare a unui stat în cea a altuia” [7, p.3].

Profesorul Rodica Stănoiu consideră extrădarea „un act bilateral ce intervine între două state: unul pe teritoriul căruia se află infractorul refugiat și căruia i se adresează cererea de extrădare (statul solicitat) și altul care este interesat în pedepsirea infractorului și care adresează în acest scop cererea de extrădare (statul solicitant). „Prin finalitatea sa, susține același autor, extrădarea este un act de asistență judiciară internațională în materie penală, prin care un infractor este transferat dintr-un stat în altul pentru a fi tras la răspundere pentru infracțiunea săvârșită [11, p.99].

În același context, Satyadeva Bedi definește extrădarea ca fiind „restituirea de către un stat altui stat a unei persoane care se găsește pe teritoriul său și este acuzată de comiterea unei infracțiuni pe teritoriul celui din urmă sau care a comis o infracțiune în afara teritoriului acestuia din urmă însă este unul dintre subiecții săi și, prin urmare, ai legilor și jurisdicției sale [3, p. 238]”, iar Jan Hendrick și Willem Verzijl în lucrarea *International Law in Historical Perspective* califică extrădarea ca fiind „un act de ajutor juridic internațional și de cooperare pentru represiunea activităților infracționale constând în predarea unei persoane acuzate sau condamnate pentru o infracțiune de către un stat altuia, pentru ca să poată fi judecată de către instanțele judecătorești ale celui din urmă sau pentru a ispăși în acesta din urmă o pedeapsă deja stabilită” [16, p.269].

Savantul N.A. Safarov generalizând diferite definiții din sursele doctrinare, consideră că extrădarea poate fi examinată ca fiind „o instituție juridică internațională al cărei conținut constă în transmiterea sub incidența jurisdicției penale competente, în conformitate cu tratatele internaționale sau cu legislația națională, a unei persoane care a comis o infracțiune și care, de regulă, nu este cetățean al statului pe teritoriul căruia se află, în vederea urmăririi penale sau executării pedepsei” [25, p.9].

Unii autori includ în definiția extrădării un asemenea element ca lipsa consimțământului persoanei cu privire la extrădarea sa statului solicitant. În special, David Berry susține că extrădarea reprezintă „transmiterea oficială a infractorului fugar – cu sau fără consimțământul acestuia – statului solicitant” [25, p.9].

Cadrul juridic internațional a instituției extrădării include două mari categorii de norme - una poate fi atribuită sistemului de drept romano-germanic și cealaltă – sistemului anglo-saxon, ambele categorii prezentând atât avantaje, cât și lacune. Sistemul de drept romano-germanic favorizează garantarea legalității și a drepturilor persoanei extrădate, însă concomitent acesta permite infractorului să evite pedeapsa binemeritată [5, p.57]. Sistemul de drept anglo-saxon contribuie la reducerea rolului principiilor generale și acordă instanței de judecată dreptul de a emite hotărârea în fiecare caz special cu luarea în considerație a circumstanțelor concrete, având drept scop de a asigura pedepsirea infractorilor [13, p.49].

Diferențele dintre sistemele juridice sunt reflectate în cadrul juridic internațional în materia extrădării. Sistemul anglo-saxon neagă obligativitatea generală a principiilor extrădării adoptate de către state, punându-se accent pe tratatele bilaterale care reglementează cooperarea dintre statele din același sistem de drept [13, p.49]. Elaborarea normelor internaționale în materia extrădării poate fi considerată ca fiind un element distinct al garantării legalității în domeniul protecției drepturilor omului în cazul acordării asistenței juridice, un punct mai important fiind aplicarea acestor norme.

Acordurile bilaterale care instituie obligații reciproce de extrădare au fost în mod tradițional instrumentul juridic preferat folosit de către state în relațiile lor de extrădare. Și astăzi, în multe cazuri, tratatele bilaterale continuă să ofere temeiul juridic pentru extrădare. În unele state, legislația națională impune existența unui tratat de extrădare ca o precondiție pentru extrădarea unui fugar unui alt stat. Acest lucru a fost mult timp practicat, în special, în statele din sistemul *common law*, și se aplică în continuare în SUA, dar și în unele state de drept civil, cum ar fi Brazilia, Olanda sau Slovenia [10, p.5].

Concomitent, trebuie să menționăm că nu există o normă internațională care să împiedice statele de la extrădare în absența unui tratat. În multe state, legislația națională prevede posibilitatea de a extrăda, fără existența unui tratat de extrădare semnat anterior. Uneori, extrădarea este condiționată de condiția reciprocității (de ex.: în Austria, Belgia, Germania, Rusia, Elveția, Republica Moldova etc.). O serie de state din sistemul de drept comun și-au modificat legislația internă pentru a permite extrădarea fără vreo relație preexistentă în materie de extrădare cu statul solicitant (de ex.: Marea Britanie - Actul de Extrădare din 1989; Canada - Actul de Extrădare din 1999 etc.).

Pe lângă tratatele bilaterale, un număr tot mai mare de convenții multilaterale consacră obligația reciprocă a statelor-părți de a extrăda în condițiile stabilite în actul respectiv. În 1990, Adunarea Generală a ONU a adoptat un Tratatul-tip cu privire la extrădare [15], care, împreună cu un Tratatul-tip privind asistența juridică reciprocă în materie penală, este destinat să fie „folosit ca bază pentru cooperarea internațională și națională de acțiune împotriva criminalității organizate” [12]. Totuși, acesta nu este obligatoriu și încă nu există nici o convenție universală în materia extrădării. În ciuda interesului comun în existența unor relații de extrădare eficiente, abordările statelor în materia extrădării diferă foarte mult într-o serie de domenii. Acest fapt se datorează, în parte, diferitelor tradiții în virtutea sistemelor de *common law* și de *civil law*, existând deosebiri în fiecare dintre aceste sisteme juridice.

În acest sens, statele au optat pentru reconcilierea diferențelor lor la nivel regional sau sub-regional, deși în unele cazuri, inclusiv în regiunile strâns integrate, cum ar fi Europa, consensul a fost realizat prin intermediul posibilității de a face rezerve la anumite dispoziții ale instrumentelor regionale de extrădare [8, p.5].

Din punct de vedere istoric, relațiile de extrădare au fost deosebit de strânse între statele europene și un număr relativ mare de instrumente de extrădare au fost adoptate în această regiune. Acestea includ următoarele:

- *Convenția europeană din 1957 privind extrădarea și Protocoalele sale adiționale* din 1975 și 1978, adoptate sub auspiciile Consiliului Europei [26];
- *Tratatul Organizației Benelux privind extrădarea și asistența reciprocă în materie penală* din 1962;
- *Schema Statelor Nordice din 1962 privind extrădarea*, încheiată între Danemarca, Finlanda, Islanda, Norvegia și Suedia

- Acordul din 1989 dintre cele 12 state membre ale Comunităților Europene privind simplificarea și modernizarea metodelor de transmitere a cererii de extrădare;
- Titlul III, capitolul 4 din *Convenția din 1990 de punere în aplicare a Acordului Schengen* din 1985;
- *Convenția din 1995 privind procedurile simplificate de extrădare între statele-membre ale Uniunii Europene*;
- *Convenția din 1996 privind extrădarea între statele membre ale Uniunii Europene*.

Aceste instrumente au creat o rețea complexă de reguli care reglementează extrădarea în cadrul Uniunii Europene, precum și între statele-membre ale acesteia și statele terțe. Din 1 ianuarie 2004, regimul extrădării creat în baza instrumentelor enumerate mai sus a fost înlocuit în cadrul Uniunii Europene cu un nou sistem al recunoașterii reciproce și aplicării mandatelor de arestare în modul în care este prevăzut în Decizia-cadru din 13 iunie 2002 privind Mandatul European de Arestare și procedurile de transfer între statele-membre [4].

În plus față de instrumentele europene, instrumentele regionale în materia extrădării includ următoarele:

- *Convenția Interamericană din 1933 de la Montevideo privind extrădarea*;
- *Convenția din 1952 privind extrădarea în cadrul Ligii Statelor Arabe*;
- *Convenția Interamericană din 1981 privind extrădarea*;
- *Convenția CSI de la Minsk din 1993 privind asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din cadrul Comunității Statelor Independente*;
- *Convenția din 1994 a Comunității Economice a Statelor Vest-Africane (ECOWAS)*;
- *Protocolul Comunității de Dezvoltare Sud-africană privind extrădarea din 2002*.

În plus, statele-membre ale *Commonwealth-ului* sunt legate prin *Schema de la Londra pentru extrădare în cadrul Commonwealth-ului*, cunoscută anterior ca *Schema Commonwealth-ului de extrădare a delicvenților fugari*. Deși în mod formal acesta nu este un tratat, acest instrument, care a fost adoptat în 1966 și modificat ultima dată în noiembrie 2002, este obligatoriu pentru statele Commonwealth-ului și conține liniile directoare care urmează să fie puse în aplicare în acordurile și legislația lor în materia extrădării [8, p.5].

În prezent, instituția extrădării, care devine din ce în ce mai actuală, are un rol important în consolidarea și dezvoltarea cooperării internaționale dintre state. În condițiile moderne extrădarea începe să se contureze ca o instituție juridică distinctă și importantă. Principiile, normele, procedurile și conceptele acesteia exercită o influență importantă asupra dezvoltării asistenței juridice internaționale și asupra cooperării dintre state, asupra protecției intereselor legitime ale societății și ale statului, drepturilor și libertăților individului, asupra consolidării ordinii juridice internaționale și a luptei contra criminalității.

Cu toate acestea, reglementarea extrădării atât la nivel internațional, cât și național nu s-a desăvârșit: aceasta, la fel ca și practica de extrădare, parcurge o etapă de dezvoltare intensă determinată de provocările existente în cadrul comunității internaționale din partea criminalității și a terorismului. Dat fiind faptul că criminalitatea transnațională nu poate fi stopată prin intermediul măsurilor naționale, cooperarea internațională în materie penală dobândește o importanță deosebită.

Bibliografie:

1. Bassiouni, M.C. *International Extradition: United States Law and Practice*. New York, 2007.
2. Bassiouni, M.C. *International Extradition and World Public Order*. Leiden, 1974.
3. Bedi, S.D. *Extradition: a treatise on the laws relevant to the fugitive offenders within and with the Commonwealth Countries*. USA: William S. Hein & Co., 2002.
4. *Council Framework Decision 584/13.06.2002 for the creation of the European Arrest Warrant and the Surrender Procedures between Member States*. OJL 190, 18.7.2002. [on-line] www.eurowarrant.net [accesat pe 11.05.16].)
5. Gilbert, G. *Aspects of Extradition Law*. Dodrecht, 1991.
6. Grama, M. *Extrădarea: definiție și trăsături esențiale. Surse de reglementare*. În: *Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova. Seria „Științe socioumaniste”*. vol.I. Chișinău, 2002.
7. Henzlin, M. *L'Etat requerant en matiere de cooperation judiciaire: extensions et limites de l'approche pragmatique*. Geneve: Faculte de droit de l'Universite de Neuchatel, 2006.
8. Kapferer, S. *The Interface between Extradition and Asylum*. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), 2003.
9. Moldovan, A.T. *Expulzarea, extrădarea și readmisia în dreptul internațional*. București: Ed. All Beck, 2004.
10. Stanbrook, I.; Stanbrook, C. *Extradition: Law and Practice*. 2-nd edn. Oxford: Oxford University Press, 2000.
11. Stănoiu, R.M. *Asistența juridică internațională în materie penală*. București: Ed. Academiei R.S.R., 1977.
12. *Raportul Celui de-al optulea Congres al Organizației Națiunilor Unite pentru prevenirea crimei și tratamentul delicvenților*. Havana 27 August -7 September 1990, par. 245 In: *United Nations International Review of Criminal Policy* Nr. 45 and 46, 1995.
13. Shearer, I.A. *Extradition in international law*. London: Butler & Tanner Ltd, 1971.
14. Shaw, M.N. *International Law*. 5-th ed. Cambridge, 2003.
15. *Tratatul-tip al Națiunilor Unite privind extrădarea, Rezoluția Adunării Generale a ONU 45/116* din 14.12.1990. [on-line] www.unodc.org/.../model_treaty_extradition.pdf (accesat pe 07.05.16)
16. Verzijl, J.; Hendrick, W. *International Law in Historical Perspective*, vol.5. Leiden, 1972.
17. Von Moock, M. *Auslieferungsrechtliche Probleme an der Wende Jahrhundert*. Baden-Baden, 2001.
18. Zimmerman, R. *La cooperation judiciaire internationale en matiere penale*. Berne, 2004.

19. Фельдман, Д.И. *История международного права*. Москва, 1990.
20. Кобликов, А.С. *Учебник уголовного процесса*. Москва: Спарк, 1995.
21. Колосов, Ю.М.; Кривчикова, Э.С. *Действующее международное право*. Том 1. Москва, 1996.
22. Лукашук, И.И.; Наумов, А.В. *Международное уголовное право*. Москва: Спарк, 1999.
23. Мартенс, Ф.Ф. *Современное международное право цивилизованных народов*. Москва, 1996.
24. Панов, В.П. *Международное уголовное право*. Москва, 1997.
25. Сафаров, Н.А. *Экстрадиция в международном уголовном праве*. Москва, 2005.
26. [on-line] <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/> [accessed on 11.05.16].